„Să nu [în]juri strâmb…” – înjurături românești care conțin antroponime (I): schițe

Daiana FELECAN, Alina BUGHEȘIU*

„Să nu vă juraţi nicidecum, nici pe cer, fiindcă este tronul lui Dumnezeu,
Nici pe pământ, fiindcă este aşternut al picioarelor Lui, nici pe Ierusalim,
fiindcă este cetate a marelui Împărat,
Nici pe capul tău să nu te juri, fiindcă nu poţi să faci un fir de păr alb sau negru.
Ci cuvântul vostru să fie: Ceea ce este da, da; şi ceea ce este nu, nu;
iar ce e mai mult decât acestea, de la cel rău este”.
(*Matei*, 5, 34–37)

Key-words: *swearing, expressive speech act, anthroponym, pragmastylistics, sociolinguistics*

1. Preliminarii

Tentaţia răfuielii cu celălalt sau cu o situaţie există, în stare latentă sau manifestă, în fiecare dintre noi. Amorţirea sau eliberarea hybris-ului individual este condiţionată, pe de o parte, de predispoziţia cultural-genetică, iar, pe de altă parte, de capacitatea de planificare particulară. Altfel spus, felul în care alegem să ne defulăm insatisfacţiile (dacă alegem vreunul) depinde, deopotrivă, de comportamentul psihologic al civilizaţiei căreia îi aparţinem şi ale cărei valori le elogiem cu orice prilej, dar şi de dozările temperamentale stabilite de conformaţia ADN-ului individual.

Situat de istorie şi, implicit, de mentalitate la confluenţa civilizaţiilor contrare, poporul român s-a străduit permanent, şi aproape zadarnic, să se vindece de excesele temperamentale ale Levantului, întins până dincoace de Dunăre şi până la limita de jos a Munţilor Carpaţi, prin repetate şedinţe de terapie apuseană. Înclinaţia nativă a românului spre polemică, activată din reflexul spontan al punerii lucrurilor în ordinea dorită de el şi din voinţa achitării pe dată de orice datorie morală (implicit şi de natură vindicativă), l-a determinat să se doteze cu o artilerie grea de „cuvinte potrivite” pentru „răcorirea” spiritului aprig la mânie.

O categorie bine individualizată a muniţiei verbale avute oricând la purtător o reprezintă vocabularul injurios, iar din cadrul acestuia, înjurăturile care conţin în structura lor antroponime. Deoarece oferă un material lexical bogat şi în continuă primenire, am decis să alocăm o atenţie deosebită în studiul de faţă tipului de înjurături menţionat. Este ştiut că inventarul înjurăturilor româneşti nu se reduce

* Universitatea Tehnică din Cluj-Napoca, Centrul Universitar Nord Baia Mare, România.

„Philologica Jassyensia”, An XI, Nr. 2 (22), 2015, p. 57–67

BDD-A22763 © 2015 Institutul de Filologie Română „A. Philippide”
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:57:59 UTC)

doar la acelea care conțin antroponime; dimpotrivă, cele rămase în afara preocupării noastre momentane sunt copleșitoare ca număr și efecte stilistice. Restricționarea impusă în cercetarea prezentă este justificată de faptul că aceasta este parte a unui proiect mai amplu, dedicat diferitelor contexte în care apar antroponime în limba română actuală standard și nonstandard.

2. Obiectiv, corpus și metodologie

Ne propunem să inventariem principalele înjurături românești care conțin antroponime și să le explicităm atât mecanismul sintactic, cât și implicațiile discursive pe care respectivele structuri le degajă în procesul comunicativ. Așa cum precizam anterior, nu avem ca obiect de studiu actual o prezentare exhaustivă a clasei înjurăturilor românești; ne vom opri doar asupra subtipurilor considerate definitorii în raport cu frecvența și relevante pentru profilul tipologic al românei în privința parametrului investigat.

Ne vom folosi de un corpus întocmit de autoare, incluzând acte de limbaj expresive autentice (*i. e*. înjurături), decupate din interacțiuni spontane vorbite[1] sau scrise (din internet).

În vederea susținerii argumentației ulterioare vom apela la preceptele specifice următoarelor discipline lingvistice: gramatica funcțională, pragmastilistica, teoria actelor de limbaj, sociolingvistica.

3. Înjurătura – act determinat cultural

Tot astfel cum în interiorul fiecărei limbi pot fi identificate cuvinte și expresii specializate pentru marcarea evenimentelor personale și sociale (urări ocazionate de naștere, botez, nuntă; expresii de consolare la pierderea cuiva drag; felicitări pentru reușite profesionale; uzanțe verbale prilejuite de întâlnire, revedere, plecare etc.), în aceeași măsură se delimitează o serie de modalități verbale de manifestare a insuccesului, neîmplinirii, frustrării, urii, invidiei, indignării, nemulțumirii, în general. Că în actul înjurării locutorul concentrează o sumă din cele mai diverse trăiri o dovedește și relația de sinonimie bogată în care intră verbul de bază, *a înjura*, cu verbele (forme literare sau subdialectale) cu care se înrudește (parțial sau total) semantic:

> *a înjura* „a-(și) spune cuvinte injurioase sau de ocară” (MDA 2010, s. v.);
>
> ÎNJURÁ**,** *înjúr*, „vb. I. Tranz., intranz. și refl. recipr. A spune cuvinte injurioase sau de ocară la adresa cuiva; a (se) sudui. – Lat. *injuriare*”;
>
> ÎNJURÁ vb. „a drăcui, a ocărî, (livr.) a invectiva, (înv. și pop.) a măscări, (pop.) a stropși, a sudui, (prin Ban.) a târtăi, (înv.) a mustra, (fig.) a îmbăla, (înv. și pop. fig.) a spurca, (arg.) a sictiri, a sictirisi” (http:/ / dexonline.ro/ definitie/ a%20%C3%AEnjura).

Câmpurile lexicale predilecte din care sunt extrași termenii-referenți evocați în înjurătura românească sunt:

[1] Exemplele au fost culese din vorbirea comunităților urbane (Baia Mare) și rurale (satele învecinate) din județul Maramureș.

BDD-A22763 © 2015 Institutul de Filologie Română „A. Philippide”
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:57:59 UTC)

a) cel al rudelor (mamă, tată, soră, strămoşi etc.), fiindcă înjurătura de mamă, mai ales, dar şi cea prin invocarea altor rude semnifică dez-legarea de protectori (de care fiul/ fiica este ataşat(ă) iniţial prin uniune biologică şi, ulterior, printr-un legământ divin); totodată, posesiunea fizică a mamei este percepută ca o umilire a descendenţilor (vezi şi Majuru 2011); „înjurătura atacă falic religia maternă a adversarului, îl anulează pe înjurat, urându-i o regresiune fără întoarcere în uterul matern” (Anghelescu 2014);

b) cel al sacralităţii (Dumnezeu, Hristos, Sfânta Fecioară, îngeri, sfinţi, cruce, anafură, lumânare etc.), lexicul care conţine astfel de înjurături fiind izvorât din dorinţa individului de a viola interdicţia biblică de pronunţare a numelui lui Dumnezeu[2].

Dacă prin multitudinea şi pitorescul înjurăturilor româna are antrenamentul necesar de a intra în competiţie internaţională în vederea adjudecării locului I pe podium (alături de maghiară, după informaţiile noastre, dar şi de alte limbi[3]), în ce

[2] Considerând injuria rezultatul conjugării a două forţe opuse, blasfemia şi eufemia, Benveniste (2000: 220) consideră că interdicţia numelui lui Dumnezeu (şi a altor sfinţi, n. n.) înfrânează predispoziţia omului de profanare a sacrului. „În sine, sacrul inspiră un comportament ambivalent, o ştim foarte bine. Tradiţia religioasă nu a dorit să reţină decât sacrul divin, excluzându-l pe cel blestemat. Blasfemia, în felul său, tinde să restabilească acest ansamblu, profanând însuşi numele lui Dumnezeu. Este blasfemiat *numele* lui Dumnezeu, pentru că tot ce avem de la Dumnezeu este *numele* său. Numai aşa îl putem atinge, îl putem mişca sau îl putem răni: pronunţându-i numele”.

[3] Dintre perspectivele de cercetare care încearcă să surprindă specificul naţional al înjurăturii româneşti şi să realizeze o comparaţie cu situaţia altor popoare, spicuim: „Înjurătura franţuzească e blândă, elegantă, trădând indignarea şi nu ranchiuna, dar nu depăşeşte o anumită limită a bunului simţ. Italianul (fire latină, cu sângele aprins) e mai spurcat la gură, dar totul se reduce la mult zgomot, fără a se intra într-o zonă tabu. Germanul înjură scurt şi îndesat, la obiect, fără înfloriturii inutile. Englezul, gentleman desăvârşit, atacă bărbăteşte, direct la ţintă; el are ce are cu rivalul şi-l pune scurt şi demn la punct printr-un aproape desemantizat «Fuck you!». Înjurătura lucrează ca o palmă, ca o mănuşă aruncată în obrazul inamicului. Asta pentru că ea mizează pe lezarea sentimentului de onoare, fundamental în acest cod cultural, şi pe reacţia firească a celui ce nu doreşte să rămână cu onorul nereperat. Injuria nu e mai mult decât o provocare la o reglare virilă a conturilor.

Cum funcţionează înjurătura la noi, românii? Două sunt, de obicei, domeniile cele mai disputate în imaginarul înjurăturilor autohtone (pentru că există un astfel de imaginar, chiar dacă e rudimentar şi vindicativ manipulat): sexualitatea şi sacrul. Deprinşi, de-a lungul istoriei, să ne «descurcăm», s-o scoatem la capăt prin tot felul de tertipuri, noi nu înjurăm fără înconjur, ci prin ricoşeu; totul seamănă cu tactica hărţuirii atacatorilor, evitându-se confruntarea directă, hotărâtoare. Românul nu îşi agresează direct preopinentul, ci îl atinge acolo unde socoteşte el că îl doare mai tare. El are ce are cu mama duşmanului, pe care o supune, voios, mândru nevoie mare, la tot felul de perversiuni verbale, cu decedaţii familiei, în cazuri disperate, cu sora respectivului. Sau, la nevoie, se ia de Dumnezeul potrivnicului şi, de aici pornind, de tot ce se înscrie în sfera sacralităţii. [...] Prin urmare, românul încearcă să lovească acolo unde socoteşte el că doare mai tare, să pângărească ceea ce consideră că este mai sfânt pentru neprietenul căruia i-a pus gând rău. Vă imaginaţi un englez atentând la integritatea morală a unui răposat? Cam greu... La noi, nicio problemă! Sunt atacate cu egală încântare de sine valorile cele mai preţuite de oricine, cele care îl definesc. Toate înjurăturile care ies din această arie sunt blânde mângâieri, semne de simpatie, ocheade nevinovate” (Creţu 2011).

„Îi surclasăm pe unguri la pornografia de alcov şi pe englezi la seriile sinomice ale genitaliilor. Pe lângă noi, italienii sunt nişte garoafe de plastic, iar francezii nişte catiheţi îmbujoraţi sfielnic. Nimeni nu porcăieşte mai năprasnic ca românul – afectuos sau furibund, ghiduş sau apoplectic. Rusul, grecul, polonezul, croatul şi turcul dau din umeri şi-şi recunosc inferioritatea. Viforul înjurăturii româneşti instituie cod roşu de dimineaţă până seara, indiferent de anotimp, guvernare sau alinierea planetelor” (Paraschivescu 2014).

BDD-A22763 © 2015 Institutul de Filologie Română „A. Philippide”
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:57:59 UTC)

privește selectarea momentului proferării acestora, ea își conturează un profil bine individualizat. Suntem un popor cu o cultură a înjurăturii, chiar cu un cult al acesteia, de vreme ce o rostim nu doar în circumstanțe care i-ar reclama (cu necesitate!) actualizarea (vezi *supra*), ci și în momentele de relaxare sau de trăire intensă a bucuriei. Înjurătura a devenit expresia verbală complementară oricărui tip de comportament psihologic, o „convenienţă" verbală. Este un automatism care trădează un soi de „debilitate" națională, tradusă în neputința practicării autocenzurii, dar și de abilitate nativă de a lipi, când isteț și hâtru, când neiertător și tăios, eticheta verbală cea mai adecvată unei situații.

De exemplu, în interacțiunea provocată de întâlnire/ revedere este frecventă proferarea înjurăturii *Fută-te Dracu*! sau *Fută-te să te fută*! (cu referent „executant" al acțiunii suspendat, o absență generică) imediat în succesiunea formulei de întâmpinare: *Ce faci*?/ *Ai venit*? *Fută-te Dracu*!/ *Fută-te să te fută*! Menționăm că emițătorul nu se află neapărat într-o situație de conflict cu noul-venit, ci, printr-o astfel de formulă de întâmpinare, își manifestă entuziasmul revederii. Într-un context ca acesta, înjurătura își pierde funcția pragmatică inițială, cea de ofensare a pacientului actului injurios; astfel, ea îndeplineşte un rol ritualic, fiind practicată din convingere de cunoscători (vezi și Mey 2011: 179), și funcționează drept „parolă" pentru accesul în grupul respectiv (vezi și Wray 2002: 297).

O altă formulă uzuală în inventarul înjurăturilor o reprezintă verbul „acela râvnit și rușinos, gonit din dicționarele pudice" (Anghelescu 2014), care ne definește substanța națională, *a fute*, la modul conjunctiv, 1, sg. + clitic pronominal personal în dativ cu valoare neutră: *futu-i*! Atât obiectul acțiunii abstracte, cât și referentul sunt nedeclarați/ nenumiți/ nereperați, pentru că intenția enunțiativă nu îi vizează pe aceștia. Atitudinea locutorului-practicant al unei astfel de acțiuni scatologice este pragmatică: el selectează verbul cel mai tabuizat din română (*a fute*), a cărui forță semantică nu justifică prezența altor informații suplimentare. Într-o atare utilizare, fără marcarea în structura de suprafață a diferitelor compliniri sintactice, enunțul nu poate fi considerat agramatical, construcția absolută făcând plauzibilă citirea lui corectă. Verbul atrage accentul de intensitate al enunțului, evocând, prin semantica puternică și utilizarea prohibită în registrele îngrijite ale limbii, o acțiune care alocă vorbitorului statutul vizat: acela de agent al unei acțiuni exprimate printr-o formă verbală care a depășit limitele spațiului expresiv (periferic) admis (cel popular-argotic) și s-a insinuat în agora lexicală; la nivel semantic, verbul atribuie o autoritate supremă celui care se autodeclară executant, pentru că el își asumă deliberat riscul de a încălca jurământul: *Să nu juri strâmb*, *ci să ții înaintea Domnului jurămintele tale* (*Matei*, 5, 33) și, totodată, de a reînnoi un (alt) jurământ, cel strâmb: *Să nu vă jurați strâmb pe numele Meu și să nu pângăriți numele cel sfânt*

„Sunt comparate adesea talentele şi predispoziţiile în materie de înjurături ale popoarelor din est şi din vest, din nord şi din sud, cu concluzia că în sud-est înjurătura este mai aprigă. Mă întreb dacă stilistica religiei nu joacă şi ea un rol în geografia şi arhitectura înjurăturii. Nu se înjură oare mai baroc şi mai sofisticat în ţările cu religii opulente (catolicism) sau orientale (ortodoxie), decât în cele protestante? Nu suduie slavii şi latinii mai abitir ca anglo-saxonii? Sau, în spaţiul Occidentului, irlandezii catolici – mai aprig ca britanicii protestanţi, şi bavarezii ca prusacii? Mă întreb, în aceste condiţii, cât de temeinic poate să înjure, de fapt, un ateu? Există, fără îndoială, înjurături laice şi insultători atei, dar şi unele, şi alţii sunt, fie şi numai prin filiaţie, religioşi" (Pleşu 2014).

BDD-A22763 © 2015 Institutul de Filologie Română „A. Philippide"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:57:59 UTC)

al Dumnezeului vostru, că Eu sunt Domnul Dumnezeul vostru (*Levitic*, 19, 12). La nivel lexical, avem a face cu un clişeu verbal, la a cărui impunere a contribuit, pe lângă considerentele pragmatice amintite anterior, şi scurtimea corpului fonetic:

> *Rezumat pentru ce-i care n-au înţeles nimic: careva de prin ministeru' de finanţe a visat urât într-o noapte, s-a gândit să modifice ceva şi mi-a distrus mie somnu'.* ***Futu-i!*** (http://4th3.wordpress.com/2014/04/14/futu-i/)
>
> *Ioi,* ***futu-i****! Sînt lucruri pe are le aflu din când în când, aceleaşi lucruri pe care le aflu din când în când, de parcă ele s-ar schimba din lună în lună şi eu, candidul, tocmai le-aş descoperi – Tulai, ia uite cum îi treaba asta, cine-ar fi crezut, că io nu?!* (http://michaelhaulica.wordpress.com/2011/01/30/ioi-futu-i/)
>
> *Şi asta,* ***futu-i*** *(vorba lui Caius – în spatele căruia se ascunde Vania – în* Inocentul *său), mi-a albit toţi perii.*
>
> (http://anaveronica.wordpress.com/2011/03/16/futu-i/)
>
> ***Futu-i****, iar e luni*. (http://trexel.blogspot.ro/2008/07/futu-i-iar-e-luni.html)

Cu acelaşi rol de umplere a hiatusului verbal şi de asigurare a coeziunii discursive (vezi şi Wray 2002: 255), dar şi de alocare a presupusei autorităţi (de *macho*) destinatorului funcţionează şi alte două automatisme verbale: unul, acuzativ al direcţiei, ex-înjurătură în virtutea desemantizării sale[4] (dar care contextual îşi conservă statutul care a consacrat-o): *Ce*/ *În pula mea*!? şi celălalt, alcătuit dintr-un conjunctiv hortativ (/ condiţional cu valoarea menţionată), exprimând un îndemn adresat de către vorbitor sieşi (autoreferinţa fiind marcată prin posesivul inalienabil[5] *-mi*), şi substantivul definit *piciorul/ picioarele*: *Să-mi bag piciorul*/ *picioarele*!/ *Băga-mi-aş piciorul/ picioarele*! Ambele formule sunt performate, deopotrivă, de locutori de gen masculin şi feminin (vezi şi Felecan 2012: 69). Prima, compusă dintr-un adjectiv pronominal interogativ-exclamativ/ indice circumstanţial locativ + posesiv inalienabil, *Ce/ În pula mea*!?, orientează atenţia interlocutorului, în utilizări verbale aparţinând unor persoane de sex feminin, înspre o direcţie utopică. Uneori, în mod eufemistic, apelativul care desemnează organul sexual masculin este înlocuit fie cu substantivul *pana* (la nivel conotativ, însă, trimiterea este la aceeaşi sferă semantică din formula de bază), fie cu o formă de plural, *puii* (cu trimitere la un subdomeniu lexical din câmpul numelor relaţionale (relaţii de rudenie); sub aspect moral-afectiv, a (în)jura (pe) propriii copii este cel puţin similar cu a(-i) (în)jura pe părinţi/ strămoşi sau divinitatea). A doua, *Să-mi bag piciorul*/ *picioarele*! *Băga-mi-aş piciorul/ picioarele*!, este un alt exemplu de formulare eufemistică, în care substantivul comun la singular sau plural, desemnând instrumentul care mijloceşte înfăptuirea acţiunii, substituie numele organului sexual masculin, înjurătura de bază fiind *Să-mi bag pula*! *Băga-mi-aş pula*! Astfel, verbul-centru de grup, aflat la condiţional-optativ inversat, urmat de cliticul pronominal în dativ,

[4] Înjurătura „ca orice metaforă, este perisabilă. Ea funcţionează poetic doar atâta vreme cât este proaspătă. Repetiţia excesivă o toceşte, banalizând-o şi reducându-i conţinutul la un reziduu inert, golit de poezie. Într-un cuvânt, vulgarizând-o. Această repetiţie este însă inevitabilă, regimul de folosire a înjurăturilor fiind, prin natura sa, ciclic, asemenea incantaţiilor" (Bican 2014).

[5] Posesia inalienabilă reprezintă legătura strânsă dintre posesor [+ animat] şi obiectul posedat, desemnând o parte a corpului (*în sufletul* ***său***) sau un substantiv abstract (care exprimă stări psihologice/ fiziologice ale agentului posesor: *cu ochii* ***mei***). Pentru definirea conceptelor *posesie alienabilă* vs. *posesie inalienabilă*, vezi Munteanu Siserman 2008: 67–69.

BDD-A22763 © 2015 Institutul de Filologie Română „A. Philippide"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:57:59 UTC)

exprimă, modalizat, dorința emițătorului de a se lepăda de excesul afectiv provocat de o situație care îl predispune la o reacție emoțională negativă (cel mai adesea) sau pozitivă (mai rar). De asemenea, la nivelul sensului, se constată desemantizarea formulei, care a ajuns să îndeplinească o funcție preponderent fatică, contribuind la evitarea pauzelor conversaționale[6].

Expresiile tabuizate, ținute sub controlul relativ al cenzurii înainte de '89, au proliferat după căderea regimului comunist în toate registrele limbii și în toate straturile sociale. Îngrădirea libertății de expresie, mocnită sau scrâșnită printre dinți în epoca antedecembristă, s-a reflectat într-o libertate verbală absolută, în care, cum era de așteptat, s-au insinuat și structuri lingvistice mai puțin canonice.

În virtutea celor afirmate, se poate conchide că diversele modalități de exprimare a înjurăturilor au migrat de la periferia limbajului, ajungând să intre în lexicul fundamental al unei bune părți dintre locutori, unde se bucură, în formule combinatorii diferite, de un rulaj tinzând spre abuz.

4. Actul verbal expresiv de tip înjurătură

4.1. Aspecte definitorii

Luând ca bază de constituire a cadrului teoretic al prezentului subcapitol clasificările actelor verbale făcute de Austin (1962) și Searle (1969, 1993), vom considera înjurătura un act lingvistic de comportament expresiv prin intermediul căruia locutorul își exprimă o anumită stare psihologică (în speță, dar fără a fi singura, cea de nemulțumire) prin raportare la interlocutor, la restul discursului și la contextul comunicării (vezi Searle 1993: 6). În urma enunțării expresiilor specifice performative (înjurăturile), realitatea alocutorului este modificată în direcția instituită de semantica respectivelor formulări: „Se consideră că această categorie de acte de vorbire contribuie decisiv la dinamica relațiilor interumane, reflectând existența unei laturi afective și atitudinale a comunicării, de o importanță cel puțin egală cu aceea a componentei strict informative” (Necula 2010: 185).

Subtip al insultei[7], înjurătura reprezintă un act verbal conotat depreciativ, al cărui scop ilocuționar este de a exprima exteriorizarea verbală a unei stări psihologice puternic marcate subiectiv, cu realizare directă sau indirectă în funcție de anumite reguli sociolingvistice (permisiunea/ adecvarea vs. interdicția/

[6] Zafiu (2015) vorbește despre caracterul de *formule fixe* al imprecațiilor [înjurăturilor], pe care le consideră corespondentele, în sens negativ, ale urării, menționând unele tipare lingvistice specializate. Totodată, autoarea observă că „imprecațiile nu sunt doar forme de agresiune față de ceilalți; ele pot ajuta la descărcarea unei tensiuni sau pot sublinia intensitatea unei emoții. Evident, aceste roluri nu sunt îndeplinite de obicei de înjurăturile adresate unei alte persoane (de genul *du-te…*, *fire-ai…*), ci de cele «impersonale», eventual și eliptice (*fir-ar să fie…!*) sau de cele auto-adresate. Violența îndreptată asupra vorbitorului însuși e ambiguă (ca și autoironia): poate marca o nemulțumire reală, care să îl dezarmeze pe adversar, sau poate fi un joc, o formă de umor; adesea formulele se clișeizează, devenind simple exclamații de enervare sau de admirație”.

[7] INSÚLTĂ, *insulte*, s. f. Cuvânt sau faptă injurioasă la adresa cuiva; ofensă, jignire, injurie. - Din fr. *insulte*. INSÚLTĂ s. *f.* Vorbă sau faptă care lezează demnitatea sau reputația cuiva; jignire; ofensă; injurie (http://dexonline.ro/definitie/insult%C4%83).

Insulta este un act verbal expresiv conotat negativ, prin a cărui performare „vorbitorul realizează o formă de agresiune simbolică a interlocutorului, a cărui imagine de sine este astfel prejudiciată” (Necula 2010: 187).

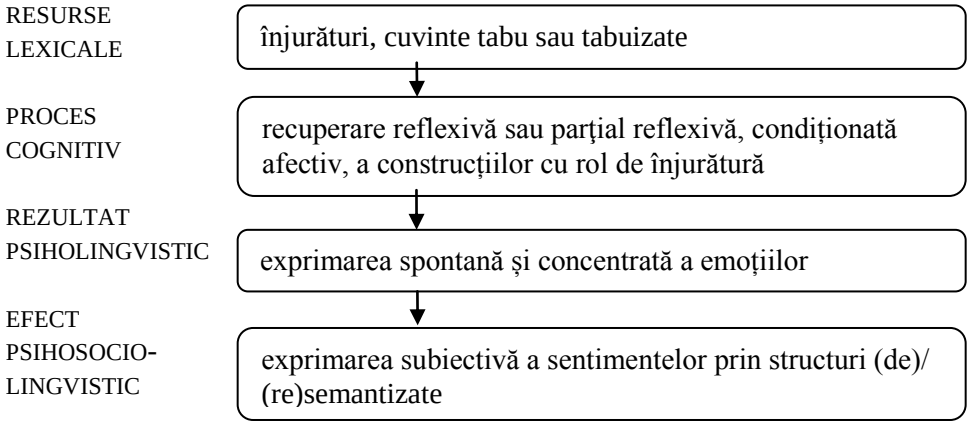
BDD-A22763 © 2015 Institutul de Filologie Română „A. Philippide”
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:57:59 UTC)

neadecvarea performării lui în raport cu parametrii situației comunicative – statutul interlocutorilor, specificul relației dintre vorbitori).

Atitudinea subiectivă a emițătorului este deliberată și centrată (sau nu) pe destinatar. Într-o interpretare a înjurăturii în funcție de stările și împrejurările „canonice" care ar conduce la verbalizarea ei, şi potrivit perspectivei pe care Benveniste o abordează în analiza injuriei, aceasta s-ar defini drept cuvântul

> care „ne scapă" sub presiunea unui sentiment brusc şi violent, nerăbdare, furie, eşec. Însă acest cuvânt, deşi este înzestrat cu sens, nu este comunicativ, ci numai expresiv. […] Aceeaşi injurie este proferată în împrejurări complet diferite. Nu redă decât intensitatea unei reacţii în faţa acestor împrejurări. […] Nu transmite niciun mesaj, nu deschide niciun dialog [eventual, actualizează perechea de adiacenţă: o altă înjurătură, n. n.], nu cere niciun răspuns, prezența interlocutorului nici măcar nu e necesară. Nici nu-l descrie pe cel care o emite. El se trădează mai degrabă, nu se dezvăluie. Injuria i-a scăpat, este o descărcare emotivă (Benveniste (2000: 221).

Ca toate actele verbale, şi cele expresive reprezintă reflexe lingvistice ale unor atitudini psihologice, iar în cadrul acestora, înjurăturile manifestă cel mai ridicat grad de dependență contextuală și cotextuală (alături de alte tipuri de enunțuri exclamative) (vezi Wray 2002: 250). Caracterul reflexiv al înjurăturilor este consecință a constituirii lor din structuri lexicale șablonizate; din acest motiv, ele sunt reținute și reproduse cu ușurință. Aşadar, procesul psiho-sociolingvistic de realizare a înjurăturilor poate fi schițat în felul următor (diagrama se bazează pe ultima secțiune a unei scheme întocmite de Wray 2002: 249 pentru explicarea actualizării diferitelor sectoare de vocabular șablonizat):

Există mai multe grade de intensitate în înjurătură, reglarea acestora fiind influențată, pe de o parte, de statutul vorbitorilor, iar, pe de altă parte, de resursele ilocuționare deținute de comunitate în vederea performării actului respectiv. Potrivit lui Apte,

> To a large extent the sociocultural context of speech and the backgrounds of the participants in social interaction determine the use of taboo words. Such factors as enculturation and socialization, age, gender, social status, degree of religiosity, and educational level influence the level of taboo words in speech (Apte 2001: 285).

BDD-A22763 © 2015 Institutul de Filologie Română „A. Philippide"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:57:59 UTC)

Abordarea înjurăturii ca act expresiv conduce, cum se va vedea pe parcursul analizei, la conturarea rolului pe care această clasă de acte verbale îl deține în egală măsură în comparație cu celelalte acte de limbaj, dar și în dinamica raporturilor interindividuale.

4.2. Algoritmul pragmatic al actului verbal de tip înjurătură

4.2.1. În română există o mare diversitate de tipare sintactice (unele fixe, altele flexibile) pe baza cărora se constituie înjurăturile. Din punct de vedere sintactic, se observă predilecția organizării tiparelor de construcție a înjurăturilor care conțin antroponime în jurul unui centru verbal, cu precizarea că întâlnim și situații fie de elipsă a verbului, fie de gravitare a unor structuri în jurul unui centru nominal[8].

Astfel, structural, înjurătura redă o secvență verbală de dimensiuni reduse, urmând, în general, un tipar de construcție standard[9]:

– *verbul*, ocupând prima poziție în enunț, la conjunctiv sau condițional-optativ cu valoare imperativă (la una dintre persoanele 1, 2, 3 sg./ pl.) sau la imperativul propriu-zis (persoana 2 sg./ pl.), selectat, de cele mai multe ori, din registrul lingvistic conotat sexual și marcat diafazic – vezi, de exemplu, corespondentul locuțiunilor verbale din registrul standard al limbii, *a avea contact sexual*/ *a întreține contact sexual*, sau al verbelor *a se împerechea*, *a se acupla* în limbajul argotizat al înjurăturilor (*a* (*se*) *fute*),

– urmat de o formă de *clitic pronominal* (neaccentuat) cu funcția sintactică de obiect direct *-te* (2 sg.)/ *-vă* (2 pl.), reprezentând pacientul actului verbal expresiv de tip înjurătură, și de

– *antroponimul* referentului, al individului real (*Ceaușescu*) sau fictiv (*Aladin*), care este „invitat" *in absentia* (prin evocare) să pună în act (la modul virtual)/ să performeze acțiunea desemnată de verbul selectat: *fută-te Ceaușescu/ Aladin.*

4.2.2. În ceea ce privește cazul particular al înjurăturilor care conțin antroponime, limba română individualizează două tipuri fundamentale de algoritmi pragmatici în funcție de criteriile semantic și morfosintactic:

A. tipul *explicit/ complinit/ analitic*, alcătuit din două sau mai multe componente obligatoriu exprimate:

a_1)

I. indicele de înjurare, concretizat în verbul (performativ) *a fute*, îndeosebi, dar și în alte verbe „tari", provenind din sfera semantică a sexualității (*a băga*, *a cupla*), a carnalului (*a țuca*), a agresivității (*a crăpa*, *a tăia*, *a trăzni*), a bahicului (dar tot conotată sexual *a bea*), la modul conjunctiv/ condițional-optativ (1/ 2/ 3 sg.)/ imperativ +

II. o formă de desemnare a alocutorului (clitic pronominal în D posesiv, *-ți*) +

[8] În mod prototipic, componentele înjurăturii românești cunosc următoarea distribuție:
a) verb + clitic pronominal + substantiv (+ posesiv): *fută-te mă-ta, futu-ți morții mă-tii*;
b) clitic pronominal + verb + locativ: *te bag în pizda mă-tii*.

[9] Schema sintactică cel mai frecvent întâlnită este cea cu topică inversată: verb + obiect direct + subiect, dar apar și contexte ce redau topica firească: subiect + verb + obiect direct (*mă-ta să te fută*!).

BDD-A22763 © 2015 Institutul de Filologie Română „A. Philippide"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:57:59 UTC)

III. o formă de desemnare a pacientului asupra căruia se răsfrânge acţiunea exprimată de verb, complinită printr-un obiect direct nominal dezvoltat (*Dumnezeii*/ *Cristoşii mă-tii*), în interiorul căruia se instituie o legătură de posesie între obiectul posedat (antroponimul) şi posesor (forma prescurtată *mă-* (< *mamă*)), întărit de prezenţa unui al doilea posesor (alocutorul), redat morfologic prin determinantul în G *-tii*. Cliticul pronominal postverbal, *-ţi*, şi determinantul genitival, *-tii*, sunt coreferenţiali, însă fără a fi vorba, la nivel textual-discursiv, de o relaţie anaforică. Ambele forme pronominale desemnează referentul unic (Beneficiarul înjurăturii): *futu-ţi* ***Dumnezeii***/ ***Cristoşii*** *mă-tii*.

În multe situaţii, înjurătura se realizează cvasiidentic cu schema menţionată anterior, cu diferenţa că poziţia de obiect posedat (antroponimul) devine, în noul context injurios, agentul actului performativ; poziţia de obiect direct (pacient) va fi ocupată de un clitic pronominal în Ac (*-te*): *fută-te* ***Dumnezeu*** (se regăseşte, de asemenea, cu forma marcată regional (vocativ în *-o*) *Dumnezo*); *fută-te* ***Cristos***.

a_2)

I. vezi a_1) I.: *fut* +

II. o formă de desemnare a pacientului care suferă acţiunea (antroponimul în Ac): *pe* ***Ilonka*** *– fut pe* ***Ilonka***.

B. tipul *implicit* (caracterizat de elipsa verbului) (la recuperarea integralităţii formulei se ajunge prin inferenţă); se disting trei subtipuri:

b_1) (verb) + formă de desemnare a obiectului direct (pacientul) (*Cristoşii/ Dumnezeii*) ± (*mă-tii*) (vezi *supra*)

b_2) (verb de direcţie) + formă de desemnare a destinaţiei (Ac al direcţiei) (*în pizda/ în pula*) + posesor (*lui Mărie*/ *lui Stalin*)

b_3) (verb) + formă de desemnare a agentului acţiunii (*Iştenu'*) (din magh. *Isten* „Dumnezeu”) + construcţie relativă (explicativă) (*care te-o făcut*): (*fută-te*) ***Iştenu'*** *care te-o făcut*!

Bibliografie

Anghelescu 2014: Şerban Anghelescu, *Eseul mă-sii*, în „Dilema veche”, nr. 548, 14–20 august, on-line la adresa http://dilemaveche.ro/sectiune/tema-saptamanii/articol/eseul-ma-sii, 20.09.2014.

Apte 2001: M.L. Apte, *Taboo Words*, în *Concise Encyclopedia of Sociolinguistics* (editor Rajend Mesthrie), Oxford, Elsevier, p. 283–287.

Austin 1962: J.L. Austin, *How to Do Things with Words*, Oxford, Clarendon Press.

Benveniste 2000: Émile Benveniste, *Blasfemia şi eufemia*, în *Probleme de lingvistică generală*, vol. 2, trad. de Lucia Magdalena Dumitru, Bucureşti, Editura Teora, p. 219–222.

Bican 2014: Florin Bican, *Să-mi bag sau să nu-mi bag*…, în „Dilema veche”, nr. 548, 14–20 august, disponibil online la adresa http://dilemaveche.ro/sectiune/tema-saptamanii/articol/sa-mi-bag-sa-nu-mi-bag, 20.09.2014.

Creţu 2011: Bogdan Creţu, *Înjurătura la români*, disponibil online la adresa http://www.ziaruldeiasi.ro/opinii/injuratura-la-romani~ni7j8h, 21.07.2014.

Felecan 2012: Oliviu Felecan, *Aspects of Spoken Language in the Romanian Contemporary Music*, în „Europa”, V, nr. 10, p. 64–76.

BDD-A22763 © 2015 Institutul de Filologie Română „A. Philippide”
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:57:59 UTC)

Majuru 2011: Adrian Majuru, *Înjurătura noastră cea de toate zilele*, disponibil online la adresa http:// www.e-antropolog.ro/2011/04/injuratura-noastra-cea-de-toate-zilele/, 21.07.2014.
Mey 2011: Jacob L. Mey, *Speech Acts in Context*, în *Context and Contexts* (editori Anita Fetzer, Etsuko Oishi), Amsterdam, Philadelphia, John Benjamins, p. 171–180.
Munteanu Siserman 2008: Mihaela Munteanu Siserman, *Morphologie du groupe nominal. (Théorie et pratique)*, Baia Mare, Editura Universității de Nord.
Necula 2010: Ramona-Maria Necula, *Realizări directe și indirecte ale actelor verbale expresive în limba română*, în *Limba română*: *controverse*, *delimitări*, *noi ipoteze*, II, *Pragmatică și stilistică* (editori Rodica Zafiu, Adina Dragomirescu, Alexandru Nicolae), București, Editura Universității din București, p. 185–193.
Paraschivescu 2014: Radu Paraschivescu, *În jurul înjurăturii*, în „Dilema veche", nr. 548, 14–20 august, disponibil on-line la adresa http://dilemaveche.ro/sectiune/tema-saptamanii/articol/general-mama, 20.09.2014.
Pleșu 2014: Matei Pleșu, *Urletul convertit*, în „Dilema veche", nr. 548, 14–20 august, disponibil on-line la adresa http://dilemaveche.ro/sectiune/tema-saptamanii/articol/urletul-convertit, 20.09.2014.
Searle 1969: John R. Searle, *Speech Acts*: *An Essay in the Philosophy of Language*, Cambridge, Cambridge University Press.
Searle 1993: John R. Searle, *Expression and Meaning*: *Studies in the Theory of Speech Acts*, New York, Cambridge University Press.
Wray 2002: Alison Wray, *Formulaic Language and the Lexicon*, Cambridge, Cambridge University Press.
Zafiu 2015: Rodica Zafiu, *Fi-mi-ar…!*, în „Dilema veche", nr. 595, 9–15 iulie, disponibil on-line la adresa http://dilemaveche.ro/sectiune/ce-lume-traim/articol/fi-mi-ar, 30.07.2015.

Dicționare

MDA 2010: *Mic dicționar academic* (MDA) (redactori responsabili Marius Sala, Ion Dănăilă), București, Academia Română, Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan – Al. Rosetti".
DEX Online, http://dexonline.ro

Surse

http://4th3.wordpress.com/2014/04/14/futu-i/, 1.08.2015.
http://anaveronica.wordpress.com/2011/03/16/futu-i/, 1.08.2015.
http://michaelhaulica.wordpress.com/2011/01/30/ioi-futu-i/, 1.08.2015.
http://trexel.blogspot.ro/2008/07/futu-i-iar-e-luni.html, 1.08.2015.

"Swear Not at All" – Romanian Anthroponym-Based Expletives (I): Theoretical Sketches

Swearing is a special kind of expressive speech act, whose use is restricted by certain pragmatic parameters that are determined by a given situation of communication (the interlocutors' social role status and their relationship – deference/ intimacy – among others).

Structurally, expletives are small-sized verbal sequences. They usually display a standard pattern of construction:

– a verb, in the subjunctive or conditional mood with an imperative value (1st, 2nd or 3rd person sg./ pl.) or in the imperative mood (2nd person sg./ pl.), occupies the first position in the utterance. It is most often chosen from the sexually connoted and diaphasically marked

BDD-A22763 © 2015 Institutul de Filologie Română „A. Philippide"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:57:59 UTC)

register of language: see, for instance, the counterpart of the standard language verb phrases *a avea contact sexual* 'to have sexual intercourse' and *a întreţine contact sexual* 'to engage in sexual intercourse' or of the verbs *a se împerechea* 'to mate' and *a se acupla* 'to copulate' in the slang language of expletives (*a (se) fute* 'to fuck'). The swear verb is followed by

– a clitic (an unstressed pronoun), *-te* (2nd person sg.)/ *-vă* (2nd person pl.), syntactically functioning as a direct object and identifying the patient of the expletive expressive speech act, and by

– an anthroponym designating the referent, a real individual (*Ceauşescu*) or fictional figure (*Aladin*), who is "invited" *in absentia* (by means of evocation) to (fancifully) act out/ to perform the action expressed by the verb.

The present paper proposes a classification and analysis of Romanian expletives that contain anthroponyms on three levels: grammatical, semantic-stylistic and suprasentential (textual-discursive). To support our subsequent arguments, we make use of precepts specific to the following linguistic subjects: functional grammar, pragmastylistics, speech act theory and sociolinguistics.

The corpus explored was compiled by the authors and includes genuine expressive speech acts (*i. e.* expletives), taken from spoken or written (Internet) spontaneous interactions.

BDD-A22763 © 2015 Institutul de Filologie Română „A. Philippide"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:57:59 UTC)